

ΔΙΔΑΚΤΕΑ & ΕΞΕΤΑΣΕΑ ΥΛΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Α' & Β'

ΛΥΚΕΙΟΥ 2022-2023

Α. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΑΡΧΑΙΩΝ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ

- Το εγχειρίδιο της Α' Λυκείου Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι (Ξενοφών, Θουκυδίδης) των Κ. Διαλησμά, Α. Δρουκόπουλου, Ε. Κουτρομπέλη, Γ. Χρυσάφη
- Το Βιβλίο Μαθητή Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Κείμενα με παράλληλες μεταφράσεις
- Η Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής (Γυμνασίου-Λυκείου) του Μ. Οικονόμου
- Το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής (Α', Β', Γ' Λυκείου) του Α. Β. Μουμτζάκη.

Η διδασκαλία να ξεκινήσει από το κείμενο του Θουκυδίδη και να ακολουθήσει η διδασκαλία του κειμένου του Ξενοφώντα, για να υπάρξει ιστορική συνέχεια, ώστε να γίνονται κατανοητά τα γεγονότα από τους μαθητές και τις μαθήτριες.

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ

1. Εισαγωγή : α) Κεφάλαιο Β': Θουκυδίδης Όλορου Αλιμούσιος (1. Η ζωή του - 2. Το έργο του. Ενδιαφέροντα και ιδέες - Μέθοδος - Η δομή του έργου. Ο χρόνος της σύνθεσής του - Γλώσσα και ύφος). β) Κεφάλαιο Γ': Ξενοφών Γρύλλου Έρχιεύς (1. Η ζωή του - 2. Το έργο του. Ενδιαφέροντα και ιδέες).

2. Κείμενα :

α) Θουκυδίδης, Ίστορίες, Βιβλίο 3ο, με βασικό θεματικό πυρήνα: Ισχύς και δίκαιο, η «ηθική» του πολέμου.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ
Κεφάλαιο 70 (μόνο από μετάφραση)
Κεφάλαιο 71-73
Κεφάλαιο 74
Κεφάλαιο 75
Κεφάλαιο 78 (μόνο από μετάφραση)
Κεφάλαιο 81
Κεφάλαιο 82-83 (μόνο από μετάφραση)

β) Ξενοφών, Έλληνικά, Βιβλίο 2ο, με βασικό θεματικό πυρήνα: Στρατιωτική υπεροχή και πολιτική κυριαρχία

ΕΝΟΤΗΤΕΣ
Κεφάλαιο 1. Παρ.16-32 (μόνο από μετάφραση)
Κεφάλαιο 2. Παρ. 1-4
Κεφάλαιο 2. Παρ. 16-23
Κεφάλαιο 3. Παρ. 11-16 (μόνο από μετάφραση)
Κεφάλαιο 3. Παρ. 50-56
Κεφάλαιο 4. Παρ.1-17 (μόνο από μετάφραση)
Κεφάλαιο 4. Παρ. 18-23

3. Γραμματική-Συντακτικό :

α) Γραμματικά φαινόμενα

- Φωνηεντόληκτα ουσιαστικά Γ κλίσης (μονόθεμα)
- Φωνηεντόληκτα ουσιαστικά Γ κλίσης (διπλόθεμα)
- Υγρόληκτα ουσιαστικά Γ κλίσης (διπλόθεμα)
- Ανώμαλα ουσιαστικά
- Επίθετα Γ κλίσης (φωνηεντόληκτα, αφωνόληκτα και ενρινόληκτα). Κλίση μετοχών
- Ανώμαλα παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων
- Αντωνυμίες κτητικές
- Κλίση συνηρημένων ρημάτων σε -άω, -έω και -όω. Σχηματισμός των άλλων χρόνων
- Αόριστος Β
- Παθητικός Μέλλοντας Α και Παθητικός Αόριστος Α
- Ρήματα υγρόληκτα και ενρινόληκτα. Σχηματισμός Μέλλοντα και Αορίστου
- Σχηματισμός Μέλλοντα των σε -ίζω ρημάτων

- Σχηματισμός συντελικών χρόνων αφωνόληκτων ρημάτων.

β) Συντακτικά φαινόμενα

- Κατηγορούμενο. Γενική κατηγορηματική. Επιρρηματικό και προληπτικό κατηγορούμενο
- Αντικείμενο άμεσο και έμμεσο. Σύστοιχο αντικείμενο. Κατηγορούμενο του αντικειμένου
- Απαρέμφατο έναρθρο και άναρθρο. Απρόσωπη σύνταξη
- Μετοχές: κατηγορηματική και επιρρηματική. Συνημμένη και απόλυτη
- Β όρος σύγκρισης
- Ομοιόπτωτοι - Ετερόπτωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί
- Επιρρηματικοί προσδιορισμοί (εμπρόθετοι, πλάγιες πτώσεις)
- Παρατακτική - Υποτακτική σύνδεση
- Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις (είδος, εκφορά, λειτουργία)
- Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (είδος)
- Υποθετικοί λόγοι (εντοπισμός υπόθεσης - απόδοσης).

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΑΡΧΑΙΩΝ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΑ

- Ρητορικά Κείμενα Β' Λυκείου των Κ. Δάλκου, Χ. Δάλκου, Γ. Μανουσόπουλου κ.ά.
- Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής (Α', Β', Γ' Λυκείου) του Α. Β. Μουμτζάκη,
- Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής (Γυμνασίου-Λυκείου) του Μ. Οικονόμου.

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ

1. Εισαγωγή : 1. Η ρητορική στην Αρχαία Ελλάδα: Α'. Η φυσική ρητορεία - Β'. Η γέννηση της συστηματικής ρητορείας - Γ'. Ρητορεία και σοφιστική - Ε'. Τα είδη του αττικού ρητορικού λόγου - ΣΤ'. Τα μέρη του ρητορικού λόγου. 2. Ο Βίος του Λυσία - Το έργο του Λυσία - Η αξία του έργου. 3. Λυσίου Υπέρ Μαντιθέου. Εισαγωγή.

2. Κείμενα : Λυσία Υπέρ Μαντιθέου. Ο λόγος να διδαχθεί ολόκληρος, πλην των παραγράφων 14-17, το νόημα των οποίων θα αποδοθεί περιληπτικά.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πεζά κείμενα της αττικής διαλέκτου (18-20 κείμενα κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους), με στόχο να καλύψει τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της τάξης

του. Προς ανεύρεση υλικού αξιοποιεί και έγκυρους ηλεκτρονικούς κόμβους, όπως αυτόν της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.

Κάθε ενότητα πρέπει να περιλαμβάνει:

Ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα που εντάσσει το απόσπασμα στο ιστορικό και πολιτισμικό του πλαίσιο (το οποίο πρέπει να δίδεται και κατά την αξιολόγηση του μαθήματος). **Ακολουθεί το αδίδακτο απόσπασμα από πεζό έργο της αττικής διαλέκτου, έκτασης περίπου 12-20 στίχων στερεότυπης έκδοσης (Οξφόρδης ή Λειψίας), το οποίο πρέπει να έχει πληρότητα και συνοχή**, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν να κατανοούν το ιδιαίτερο ύφος και το κύριο νόημά του, και να ασκούνται στη μετάφρασή του σε σωστό νεοελληνικό λόγο. Είναι σημαντικό να προηγείται της επεξεργασίας ανάγνωση του κειμένου στην τάξη από τον/την εκπαιδευτικό, αλλά και τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Ο/Η εκπαιδευτικός **επιλέγει τα κείμενα, με βάση ένα γραμματικό ή συντακτικό φαινόμενο προς διδασκαλία ή και εμπέδωση**. Παράλληλα, παραπέμπει στα βιβλία αναφοράς (Γραμματική της Α.Ε., Συντακτικό της Α.Ε.) για περισσότερες λεπτομέρειες, αλλά και ανάπτυξη των ανάλογων δεξιοτήτων από μέρους των μαθητών και των μαθητριών. **Είναι καλό να γίνονται ποικίλες ασκήσεις (γραμματικές, συντακτικές, λεξιλογικές), με τις οποίες ελέγχεται όχι μόνο το φαινόμενο που διδάσκεται στη συγκεκριμένη ενότητα, αλλά και φαινόμενα προηγούμενων ενοτήτων για εμπέδωση και επανάληψη**. Παράλληλα με τη διδασκαλία των αδιδακτων κειμένων, προτεραιότητα έχει η επανάληψη και εμπάθυνση στα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που διδάχτηκαν ήδη στο Γυμνάσιο και στην Α' Λυκείου, με αξιοποίηση ανάλογων ασκήσεων, κατά την κρίση των εκπαιδευτικών και τις ανάγκες των μαθητών και των μαθητριών. **Στη συνέχεια, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης μπορεί να δοθεί έμφαση και στα ακόλουθα φαινόμενα που δεν έχουν διδαχθεί οι μαθητές και οι μαθήτριες και επισημαίνονται ενδεικτικά:**

- Αντωνυμίες αυτοπαθητικές, αλληλοπαθητικές
- Συμφωνόληκτα ρήματα εις -μι
- Φωνηεντόληκτα ρήματα εις -μι
- Ρήματα φημί, εἶμι, οἶδα
- Αόριστος Β' βαρύτονων ρημάτων τα οποία κλίνονται σύμφωνα με τα εις -μι
- Αναλυτική προσέγγιση των δευτερευουσών προτάσεων (τρόπος εισαγωγής, εκφοράς και συντακτική λειτουργία) και των υποθετικών λόγων
- Πλάγιος λόγος.

B. ΕΚΘΕΣΗ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΕΚΘΕΣΗΣ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ

- Έκφραση - Έκθεση (τ. Α') των Κ. Αδαλόγλου, Α. Αυδή, Ε. Λόππα, Δ. Τάνη, Χ. Λ. Τσολάκη.
  - Θεματικοί Κύκλοι (Έκφραση – Έκθεση) των Γ. Μανωλίδη, Θ. Μπεχλιβάνη, Φ. Φλωρού.
  - Γλωσσικές Ασκήσεις των Γ.Β. Κανδήρου, Δ.Ε. Πασχαλίδη, Σ.Ν. Ρίζου.
  - Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας των Σ. Χατζησαββίδη, Α. Χατζησαββίδου.
-

- Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (τ. Α') των Ν. Γρηγοριάδη, Δ. Καρβέλη, Χ. Μηλιώνη, Κ.Μπαλάσκα, Γ. Παγανού, Γ. Παπακώστα.
- Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων των Ι. Παρίση, Ν. Παρίση.

ΣΤΟΧΟΙ - ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Έκθεση

α) Να κατανοούν, να ερμηνεύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κείμενα με στόχο τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αναπαριστώνται ιδέες, αντιλήψεις, προκαταλήψεις για τον άνθρωπο, την κοινωνία και τον κόσμο.

β) Να προσεγγίζουν τη δομή και τη γλώσσα των κειμένων και τα κειμενικά τους χαρακτηριστικά, καθώς και τη σχέση που έχει η γλώσσα και η οργάνωση των κειμένων με την περίσταση και τον σκοπό της επικοινωνίας.

γ) Να παράγουν κείμενα, με βάση κείμενα αναφοράς, με στόχο:

- Τον μετασχηματισμό των γλωσσικών και νοηματικών δομών (σημασιών) των κειμένων.
- Τη συνοπτική νοηματική απόδοση μέρους των κειμένων ή των απόψεων που διατυπώνονται για κάποιο ζήτημα.
- Τη διατύπωση και έκφραση δικών τους απόψεων, σε επικοινωνιακό πλαίσιο, σχετικά με συγκεκριμένα ερωτήματα/θέματα/απόψεις που τίθενται στα κείμενα αναφοράς.

Θεματικές ενότητες :

- Γλώσσα, γλωσσική ποικιλία, οπτική γωνία, δημιουργικότητα της γλώσσας
- Γλωσσομάθεια
- Αναλφαβητισμός
- Διάλογος

- Εφηβεία
  - Αγάπη και έρωτας
  - Ενδυμασία και μόδα
  - Γηρατειά και νεότητα
  - Το κωμικό και η σημασία του γέλιου.
-

Λογοτεχνία

α) Να προσεγγίζουν τους χαρακτήρες με βάση τα δεδομένα του κειμένου (όνομα, εξωτερική εμφάνιση, ενέργειες, σχέσεις με άλλα πρόσωπα, δικά τους λόγια και σκέψεις, λόγια και σκέψεις άλλων προσώπων για αυτούς και στάση του αφηγητή), με σκοπό να εντοπίζουν χαρακτηριστικά τους στοιχεία που φωτίζουν τη δράση τους.

β) Να αναγνωρίζουν τους ποικίλους ποιητικούς υπαινιγμούς (στην περίπτωση ποιητικού κειμένου) μέσα από τον συνδυασμό συμβόλων, σχημάτων λόγου και κειμενικών δεικτών εν γένει, με σκοπό να εμπλουτίζουν την κατανόησή τους

γ) Να περιγράφουν τη συναισθηματική διάθεση του ποιητικού υποκειμένου στηριζόμενοι στα σύμβολα και τις γλωσσικές επιλογές (ρηματικά πρόσωπα, χρόνοι, εγκλίσεις των ρημάτων, στίξη)

δ) Να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο στοιχεία του λόγου των προσώπων, γλωσσικές επιλογές και να αναγνωρίζουν το πώς αυτά παράγουν νόημα

ε) Να αξιοποιούν στις ερμηνευτικές τους απόπειρες κειμενικά στοιχεία και επιλογές μορφολογικού χαρακτήρα, με σκοπό να τεκμηριώνουν τις θέσεις και τις ανταποκρίσεις τους.

Θεματικές ενότητες που εξετάζονται στην Α' τάξη είναι «Τα φύλα στη λογοτεχνία», «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση».

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΕΚΘΕΣΗΣ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ

- Έκφραση - Έκθεση (τ. Β') των Κ. Αδαλόγλου, Α. Αυδή, Ε. Λόππα, Δ. Τάνη, Χ. Α. Τσολάκη.
  - Θεματικοί Κύκλοι (Έκφραση – Έκθεση) των Γ. Μανωλίδη, Θ. Μπεχλιβάνη, Φ. Φλωρού.
  - Γλωσσικές Ασκήσεις των Γ.Β. Κανδήρου, Δ.Ε. Πασχαλίδη, Σ.Ν. Ρίζου.
  - Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας των Σ. Χατζησαββίδη, Α. Χατζησαββίδου.
-

- Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (τ. Β') των Ν. Γρηγοριάδη, Δ. Καρβέλη, Χ. Μηλιώνη, Κ. Μπαλάσκα, Γ. Παγανού, Γ. Παπακώστα.
- Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων των Ι. Παρίση, Ν. Παρίση.

ΣΤΟΧΟΙ - ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Έκθεση

α) Να κατανοούν, να ερμηνεύουν και να προσεγγίζουν κριτικά τα κείμενα με στόχο τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αναπαριστώνται ιδέες, αντιλήψεις, προκαταλήψεις για τον άνθρωπο, την κοινωνία και τον κόσμο.

β) Να προσεγγίζουν τη δομή και τη γλώσσα των κειμένων και τα κειμενικά τους χαρακτηριστικά, καθώς και τη σχέση που έχει η γλώσσα και η οργάνωση των κειμένων με την περίσταση και τον σκοπό της επικοινωνίας.

γ) Να παράγουν κείμενα, με βάση κείμενα αναφοράς, με στόχο:

- Τον μετασχηματισμό των γλωσσικών και νοηματικών δομών (σημασιών) των κειμένων.
- Τη συνοπτική νοηματική απόδοση μέρους των κειμένων ή των απόψεων που διατυπώνονται για κάποιο ζήτημα.
- Τη διατύπωση και έκφραση δικών απόψεων, σε επικοινωνιακό πλαίσιο, σχετικά με συγκεκριμένα ερωτήματα/θέματα/απόψεις που τίθενται στα κείμενα αναφοράς.

- Πληροφόρηση
  - Δημοσιογραφία
  - Τύπος
  - ΜΜΕ
  - Εργασία
  - Επιλογή επαγγέλματος
  - Στερεοτυπικές αντιλήψεις
  - Φυλετικός και κοινωνικός ρατσισμός.
-

Λογοτεχνία

α) Να προσεγγίζουν τους χαρακτήρες με βάση τα δεδομένα του κειμένου (όνομα, εξωτερική εμφάνιση, ενέργειες, σχέσεις με άλλα πρόσωπα, δικά τους λόγια και σκέψεις, λόγια και σκέψεις άλλων προσώπων για αυτούς και στάση του αφηγητή), με σκοπό να εντοπίζουν χαρακτηριστικά τους στοιχεία που φωτίζουν τη δράση τους.

β) Να αναγνωρίζουν στα κείμενα τον συνδυασμό συμβόλων, σχημάτων λόγου και κειμενικών δεικτών εν γένει, με σκοπό να εμπλουτίζουν την κατανόησή τους.

γ) Να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο στοιχεία του λόγου των προσώπων, γλωσσικές επιλογές (ρηματικά πρόσωπα, χρόνοι, εγκλίσεις των ρημάτων, στίξη) και να αναγνωρίζουν το πώς αυτά παράγουν νόημα.

δ) Να αξιοποιούν στις ερμηνευτικές τους απόπειρες κειμενικά στοιχεία και επιλογές μορφολογικού χαρακτήρα, με σκοπό να τεκμηριώνουν τις θέσεις και τις ανταποκρίσεις τους.

Γ. ΛΑΤΙΝΙΚΑ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ

- Λατινικά τ. Α' των Μ. Πασχάλη, Γ. Σαββαντίδη.
- Λατινική Γραμματική του Α. Τζάρτζανου

ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ

1. **Εισαγωγή** : Λατινική Γλώσσα και Λογοτεχνία > Η λατινική γλώσσα, Η γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, Εποχές της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, Γενικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας. Η εξέλιξη της ρωμαϊκής λογοτεχνίας: Κλασική εποχή: α. Οι χρόνοι του Κικέρωνα, β. Αυγούστειοι χρόνοι.

2. **Κείμενα** : Ενότητες I-XV.

3. **Λατινικές φράσεις που είναι σε χρήση στον νεοελληνικό λόγο** :

- A.C. (ante Christum) προ Χριστού (π.Χ.).
- A.D. Anno Domini (κατά λέξη: έτος Κυρίου) μετά Χριστόν (μ.Χ.).
- ad hominem (argumentum) επιχείρημα που απευθύνεται επιθετικά εναντίον του προσώπου και όχι εναντίον της θέσης που το πρόσωπο αυτό εκφράζει, η προσωπική επίθεση, η απάντηση/επίθεση στο πρόσωπο που εξέφρασε μια άποψη με την οποία διαφωνούμε, αντί η απάντηση να αφορά την άποψη αυτή.
- ad populum (argumentum) επιχείρημα που αποτελεί μια ψευδή θέση αλλά αντλεί τη βαρύτητά του από την ευρεία απήχηση της θέσης αυτής.
- altera pars η άλλη πλευρά, η άλλη άποψη.
- alter ego το άλλο Εγώ, το δεύτερο Εγώ, το πρόσωπο με το οποίο ταυτίζεται κανείς, το συμπλήρωμά του, ο άλλος του εαυτός.
- A.M. (Ante Meridiem) προ μεσημβρίας (π.μ.).
- a posteriori εκ των υστέρων.
- a priori εκ των προτέρων.
- ca., cir., circ. (circa) περί, περίπου.
- carpe diem εκμεταλλεύσου τη μέρα (Οράτιος, Ωδ. 1.11.8).
- casus belli κατά λέξη: περίπτωση πολέμου. Συχνότερα χρησιμοποιείται με την έννοια «αιτία πολέμου».
- Curriculum Vitae, CV (κατά λέξη: η πορεία του βίου), το βιογραφικό σημείωμα.
- de facto εκ των πραγμάτων, αυτό που προκύπτει από τα πράγματα, από την πραγματικότητα, στην πράξη. Πολιτικός και διπλωματικός όρος που δηλώνει ότι πράξη, ενέργεια, κατάσταση, κ.λπ., που προέκυψε από την εξέλιξη των γεγονότων, αναγνωρίζεται ως πραγματική, παρόλο που η νομιμότητά της αμφισβητείται ή δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί.
- de jure εκ του δικαίου, εκ του νόμου, νομίμως, αυτό που προκύπτει από την εφαρμογή του δικαίου, νομικά.
- erga omnes έναντι όλων.
- et alii, et al. και άλλοι, και άλλα, κ.ά.

- *et cetera, etc.* και λοιπά, κ.λπ..
- *ex cathedra* «από καθέδρας». Λέγεται για ομιλητή που εκφράζεται με ύφος αυθεντίας ή από θέση που του δίνει το δικαίωμα να θεωρείται αυθεντία.
- *exempli gratia, e.g.* παραδείγματος χάριν (π.χ.).
- *ex officio* αυτό που προκύπτει από τη θέση καθήκοντος κάποιου, από τη θέση κάποιου, από το αξίωμα κάποιου.
- *in medias res* στο μέσο της υπόθεσης ή της πλοκής.
- *in memoriam* εις μνήμην, στη μνήμη κάποιου.
- *lapsus linguae* γλωσσικό λάθος, λάθος εκ παραδρομής στην ομιλία.
- *lapsus calami* λάθος της γραφίδας, λάθος εκ παραδρομής στον γραπτό λόγο.
- *mea culpa* λάθος μου.
- *memorandum* μνημόνιο, υπόμνημα.
- *modus operandi (M.O.)* τρόπος ενέργειας.
- *modus vivendi* τρόπος ζωής.
- *moratorium* καθυστέρηση.
- *mutatis mutandis* τηρουμένων των αναλογιών, μετά τις απαραίτητες αλλαγές.
- *passim* σποράδην, σποραδικά, εδώ κι εκεί, σε διάφορα σημεία του κειμένου.
- *persona grata* πρόσωπο επιθυμητό, ευπρόσδεκτο.
- *persona non grata* πρόσωπο ανεπιθύμητο.
- *placebo* (κατά λέξη: θα προσφέρω ευχαρίστηση, ικανοποίηση) φάρμακο που χορηγείται στον ασθενή για ψυχολογική του στήριξη παρά για τη θεραπεία της αρρώστιας του.
- *P.M. (Post Meridiem)* μετά μεσημβρίαν (μ.μ.).
- *primus inter pares* πρώτος μεταξύ ίσων.
- *prima facie* εκ πρώτης όψεως.
- *scripta manent* τα γραπτά μένουν.
- (*sic*) έτσι ακριβώς (γγραμμένο, διατυπωμένο κ.λπ.). Βρίσκεται πάντα σε παρένθεση και δίνει έμφαση σε ένα στοιχείο του λόγου που πρέπει να προσέξει ο αναγνώστης, επειδή αυτό είναι εσφαλμένο, παράδοξο ή αδόκιμο.
- *sine qua non* (συχνά μαζί με τις λέξεις *conditio, causa*) (κατάσταση, αιτία) εκ των ων ουκ άνευ, αναγκαία προϋπόθεση.
- *s.o.s. (si opus sit)* αν χρειάζεται, αν υπάρχει ανάγκη.
- *status quo* (κατά λέξη: η κατάσταση στην οποία...) η ισχύουσα κατάσταση.
- *sui generis* (κατά λέξη: του δικού του γένους) ιδιόμορφος, ιδιότυπος. Λέγεται συνήθως ως χαρακτηρισμός προσώπων ή καταστάσεων που έχουν κάτι το ιδιαίτερο, ιδιότητα χαρακτηριστική των ίδιων και μόνο.
- *tabula rasa* (κατά λέξη: άγραφη πλάκα, αποξεσμένος, σβησμένος πίνακας). Λέγεται για τον νου, που θεωρείται ως κάτι άγραφο, κενό, πριν γεμίσει με εντυπώσεις, γνώσεις, εμπειρίες.
- *terra incognita* άγνωστη γη, άγνωστος τόπος, άγνωστο θέμα, αντικείμενο.
- *urbi et orbi* στην πόλη και στην οικουμένη, στην πόλη και σε ολόκληρο τον κόσμο, δηλαδή παντού.
- *verbatim* κατά λέξη, ακριβώς.
- *vs. (versus)* εναντίον (κάποιου).

Δ. ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Από το σχολικό βιβλίο του Α. Μαστραπά, Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου: Από τους προϊστορικούς πολιτισμούς της Ανατολής έως την εποχή του Ιουστινιανού :

I. ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

2. Η Αίγυπτος (2.1 Η χώρα, 2.2 Οικονομική, κοινωνική και πολιτική οργάνωση, 2.4 Ο πολιτισμός)

II. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

1. Ελληνική προϊστορία

1.2. Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός

2. Η αρχαία Ελλάδα (από το 1100 ως το 323 π.Χ.)

2.1. Ομηρική εποχή (1100-750 π.Χ.), [εκτός από την ενότητα Οι μετακινήσεις (11ος-9ος αι. π.Χ.)], Ο πρώτος ελληνικός αποικισμός, Οικονομική, κοινωνική και πολιτική οργάνωση, Ο πολιτισμός

2.2. Αρχαϊκή εποχή (750-480 π.Χ.)

2.3. Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.): το εισαγωγικό τμήμα και οι υποενότητες: Η συμμαχία της Δήλου - Αθηναϊκή ηγεμονία, Η εποχή του Περικλή, ο Πελοποννησιακός πόλεμος (431-404π.Χ.), Η κρίση της πόλης-κράτους, Η πανελλήνια ιδέα, Ο Φίλιππος Β' και η ένωση των Ελλήνων, Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου, Ο πολιτισμός (Από: «Το μέτρο της πολιτιστικής ανάπτυξης... Το υψηλό επίπεδο έμπνευσης και δημιουργίας είχε τον αντίκτυπό του σε όλες τις μορφές της τέχνης.»)

III. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1.2. Τα χαρακτηριστικά του Ελληνιστικού κόσμου (Οι υποενότητες: Τα βασίλεια της Ανατολής, Τα βασίλεια του Ελλαδικού χώρου, Οι πόλεις-κράτη, Οι συμπολιτείες δεν συμπεριλαμβάνονται στην εξεταστέα ύλη)

2.1 Τα ελληνιστικά πνευματικά κέντρα

2.2 Η γλώσσα

IV. Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ΚΑΙ ΡΩΜΗ

3.3 Η ίδρυση της Ρώμης και η οργάνωσή της

3.4 Η συγκρότηση της Ρωμαϊκής πολιτείας-Res publica

V. ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ

2.2 Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες

VI. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ (1ος αι. π.Χ. – 3ος αι. μ.Χ.)

1.1 Η εποχή του Αυγούστου (27 π.Χ. – 14 μ.Χ.): Η ισχυροποίηση της κεντρικής εξουσίας, Το πολίτευμα και οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις

1.2 Οι διάδοχοι του Αυγούστου (14 – 193 μ.Χ.): : Από: «Το ρωμαϊκό κράτος από το θάνατο του Αυγούστου... και ο Γάιος, ενώ άλλοι αργότερα, τον 4ο αι. μ.Χ.»

2. Η κρίση της αυτοκρατορίας τον 3ο αι. μ.Χ.: μόνο το εισαγωγικό σημείωμα.

VII. Η ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ (4ος - 6ος αι. μ.Χ.)

- 1.1. Ο Διοκλητιανός και η αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας
- 1.2. Μ. Κωνσταντίνος: Εκχριστιανισμός και ισχυροποίηση της ρωμαϊκής Ανατολής
- 1.4. Ο εξελληνισμός του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους
- 1.5. Η μεγάλη μετανάστευση των λαών. Το τέλος του Δυτικού Ρωμαϊκού κράτους (Μόνο την υποενότητα Το τέλος του Δυτικού Ρωμαϊκού κράτους)
- 2.2 Η ελληνοχριστιανική οικουμένη

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Από το σχολικό βιβλίο των Ιωάννη Δημητρούκα, Θουκυδίδη Ιωάννου, Κώστα Μπαρούτα, Ιστορία του Μεσαιωνικού και του Νεότερου Κόσμου :

Κεφάλαιο 1. Από το θάνατο του Ιουστινιανού ως την αποκατάσταση των εικόνων και τη συνθήκη του Βερντέν (565-843) [Το εισαγωγικό σημείωμα δεν συμπεριλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη]:

- 2β. Εσωτερική αναδιοργάνωση,
- 2γ. Εξελληνισμός του κράτους,
3. Η εμφάνιση του Ισλάμ,
5. Η Εικονομαχία,
- 6β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί,
- 7α. Σκλαβηνίες,
- 8β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης,
- 8γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών.

Κεφάλαιο 2. Η εποχή της ακμής: Από τον τερματισμό της Εικονομαχίας ως το Σχίσμα των Δύο Εκκλησιών (843-1054) [Το εισαγωγικό σημείωμα δεν συμπεριλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη]:

- 1α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων,
- 1β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα,
3. Κοινωνία,
- 4γ. Η νομοθεσία,
- 5α. Η βυζαντινή διπλωματία,
- 5στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών,
- 5ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις,
7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας.

Κεφάλαιο 3. Από το Σχίσμα των Δύο Εκκλησιών ως την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους (1054- 1204) [Το εισαγωγικό σημείωμα δεν συμπεριλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη]:

5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη,
- 7α. Οι αιτίες,
- 7δ. Η Τέταρτη Σταυροφορία,
- 7ε. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.

Κεφάλαιο 4. Η λατινοκρατία και η παλαιολόγεια εποχή (1204-1453). Ο Ύστερος Μεσαίωνας στη Δύση [Το εισαγωγικό σημείωμα δεν συμπεριλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη] :

2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια,

6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους,

7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης,

8γ. Η κρίση της φεουδαρχίας.

Κεφάλαιο 6. Από την άλωση της Κωνσταντινούπολης και τις Ανακαλύψεις των Νέων Χωρών ως τη συνθήκη της Βεσφαλίας (1453-1648) [Το εισαγωγικό σημείωμα δεν συμπεριλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη] :

2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός,

3γ. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν τον κόσμο,

3ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις,

4α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε κρίση,

4β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου,

4δ. Η Αντιμεταρρύθμιση,

4ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης.

Κεφάλαιο 7. Από τη Συνθήκη της Βεσφαλίας (1648) έως το Συνέδριο της Βιέννης (1815) [Το εισαγωγικό σημείωμα δεν συμπεριλαμβάνεται στην εξεταστέα ύλη]:

1. Ο Διαφωτισμός,

2β. Οι οικονομικές θεωρίες,

3β. Η ρήξη (1774) και ο πόλεμος της Ανεξαρτησίας (1775-1783),

3γ. Η γέννηση ενός νέου κράτους,

3δ. Οι συνέπειες,

4β. Η έκρηξη της Επανάστασης (1789),

4στ. Η Εποχή του Ναπολέοντα (1799-1815),

4ζ. Ο χαρακτήρας και το έργο της Επανάστασης.

